

Byla C-829/21

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2021 m. gruodžio 24 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Hessischer Verwaltungsgerichtshof (Vokietija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2021 m. gruodžio 17 d.

Apeliantės:

TE

RU, pagal įstatymą atstovaujama TE

Kita apeliacinio proceso šalis:

Stadt Frankfurt am Main (Frankfurto prie Maino miestas)

Pagrindinės bylos dalykas

Teisė apsigyventi – Ilgalaikio gyventojo statusą turintys trečiųjų šalių piliečiai – Direktyva 2003/109/EB – Leidimo gyventi pratęsimas kitoje valstybėje narėje nei ta, kuri suteikė ilgalaikio gyventojo statusą – Sąlygos – Nacionalinės institucijos įgaliojimai atlikti patikrinimą – Apimtis – Abipusis pripažinimas

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Sąjungos teisės aiškinimas, SESV 267 straipsnis

Prejudiciniai klausimai

1. Ar *AufenthG* [*Aufenthaltsgesetz*] (Įstatymas dėl užsieniečių gyvenimo šalyje, įdarbinimo ir integracijos federalinėje teritorijoje, toliau – *AufenthG*) 38a straipsnio 1 dalis, kuri pagal nacionalinę teisę turi būti aiškinama taip, kad

toliau keliaujantis ilgalaikio gyventojų statusą turintis asmuo šį statusą pirmojoje valstybėje narėje privalo turėti ir jo leidimo gyventi pratęsimo metu, dera su Direktyvos 2003/109/EB 14 ir paskesnių straipsnių nuostatomis, kuriose tėra tik nustatyta, kad ilgalaikio gyventojų statusą turintis asmuo turi teisę gyventi kitos, nei ilgalaikio gyventojų statusą jam suteikusių valstybės narės, teritorijoje ilgiau kaip tris mėnesius, jei yra tenkinamos direktyvos III skyriuje nustatytos kitos sąlygos?

2. Ar užsieniečių reikalų tarnyba, priimdama sprendimą dėl prašymo pratęsti leidimą gyventi pagal *AufenthG* 38a straipsnio 1 dalį, kai yra įvykdytos kitos terminuoto pratęsimo sąlygos, o užsienietis, be kita ko, turi pastovių ir nuolatinių pajamų, pagal Direktyvos 2003/109/EB 14 ir paskesnius straipsnius turi teisę pripažinti, kad užsienietis tuo tarpu, t. y. po to, kai persikėlė į antrąją valstybę narę, pirmojoje valstybėje narėje pagal Direktyvos 2003/109/EB 9 straipsnio 4 dalies antrą pastraipą neteko savo statuso, dėl ko užsienietis netenka jam priklausiusių teisių? Ar lemiamą reikšmę turinti sprendimo data yra paskutinio institucijos, ar paskutinio teismo sprendimo data?

3. Jei atsakymai į pirmąjį ir antrąjį klausimus būtų neigiami:

Ar ilgalaikio gyventojų statusą turinčiam asmeniui tenka pareiga įrodyti, kad jo, kaip ilgalaikio gyventojų statusą turinčio asmens, teisė apsigyventi pirmojoje valstybėje narėje nėra išnykusi?

Jeigu į šį klausimą būtų atsakyta neigiamai: ar nacionalinis teismas arba nacionalinė institucija turi teisę patikrinti, ar ilgalaikio gyventojų statusą turinčiam asmeniui neterminuotai išduotas leidimas gyventi yra pasibaigęs, ar tai prieštarautų Sąjungos teisėje įtvirtintam abipusio institucijų sprendimų pripažinimo principui?

4. Ar su neterminuotai išduotu ilgalaikio gyventojų leidimu gyventi iš Italijos į Vokietiją atvykusios trečiosios šalies pilietės, kuri turi pastovių ir nuolatinių pajamų, atžvilgiu galima remtis tuo, kad ji nepateikė deramo būsto įrodymų, nors Vokietija nepasinaudojo Direktyvos 2003/109/EB 15 straipsnio 4 dalies antroje pastraipoje numatytu įgaliojimu ir nukreipimas į socialinį būstą tapo reikalingas tik todėl, kad jai tol, kol ji neturi leidimo gyventi pagal *AufenthG* 38a straipsnį, nemokama vaiko išlaikymo išmoka?

Nurodomi Sąjungos teisės aktai

2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyva 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso; 9 straipsnio 4 dalis ir 14 straipsnio 1 ir 2 dalys

Nurodomi nacionalinės teisės aktai

Aufenthaltsgesetz (Įstatymas dėl užsieniečių gyvenimo šalyje, įdarbinimo ir integracijos federalinėje teritorijoje, toliau – *AufenthG*); 2 straipsnio 4 dalis, 5 straipsnio 1 dalies 1 punktas, 9a straipsnio 1 ir 2 dalys, 38a straipsnis

Trumpas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 1990 m. Ganoje gimusi apeliantė TE 2013 m. iš Italijos atvyko į Vokietijos Federacinės Respublikos teritoriją. Ji turi „permesso di soggiorno“ su priedais „illimitata“ ir „soggiornante di lungo periodo-CE“. Pagal *AufenthG* 38a straipsnį jai buvo išduotas iki 2014 m. gruodžio 5 d. galiojęs leidimas gyventi. 2014 m. rugpjūčio 5 d. TE pagimdė dukrą RU, kuri turėjo sunkią širdies ydą ir kuriai reikėjo daug operacijų bei vėlesnių medicininių patikrinimų. Todėl TE nebegalėjo dirbti, šeima gaudavo socialines išmokas. Prašymą pratęsti leidimą gyventi ir prašymą išduoti leidimą gyventi 2015 m. sausio 30 d. sprendimais užsieniečių reikalų tarnyba atmetė, nurodyma apeliantėms išvykti iš šalies ir pagrasindama, kad išsiųs jas į Italiją (TE) arba į Gana (RU). Motyvuodama savo sprendimus, užsieniečių reikalų tarnyba paaiškino, kad dėl nesamos pragyvenimo garantijos nėra netipinio atvejo, kaip jis suprantamas pagal *AufenthG* 5 straipsnio 1 dalies 1 punktą. Dėl šių sprendimų pateiktą skundą *Verwaltungsgericht Frankfurt am Main* (Frankfurto prie Maino administracinis teismas) 2015 m. lapkričio 20 d. sprendimu atmetė. Teismui nagrinėjant skundą, TE pateikė įvairių dokumentų, iš kurių matyti, kad RU turėjo rimtų širdies problemų, nuo 2015 m. rugpjūčio 25 d. iki 2015 m. rugsėjo 17 d. gulėjo ligoninės stacionare ir buvo operuota.
- 2 Apeliantėms pateikus prašymą, 2016 m. kovo 11 d. nutartimi kolegija leido apskųsti *Verwaltungsgericht Frankfurt am Main* sprendimą apeliacine tvarka kilus rimtų abejonių dėl sprendimo teisingumo. Kolegijai buvo akivaizdu, kad RU, palyginti su sveikais to paties amžiaus vaikais, reikėjo gerokai daugiau priežiūros. Kolegijos manymu, kai kurie momentai rodo, kad vienišos motinos TE šeiminė situacija ir būtinybė prižiūrėti ir slaugyti RU yra aplinkybės, dėl kurių galbūt yra būtina taikyti *AufenthG* 5 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatytos įprasto leidimo išdavimo taisyklės (pragyvenimo užtikrinimas) išimtį.
- 3 Nuo 2017 m. lapkričio 1 d. iki 2020 m. rugsėjo 7 d. bylos nagrinėjimas buvo sustabdytas. 2020 m. rugsėjo 7 d. kita apeliacinio proceso šalis paprašė vėl atnaujinti bylos nagrinėjimą.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 4 Kita apeliacinio proceso šalis teigia, kad nebegerai TE, kaip toliau keliaujančiam ilgalaikio gyventojų statusą turinčiam asmeniui, išduoti leidimo gyventi pagal *AufenthG* 38a straipsnį, nes TE jau daugiau kaip 6 metus nebegyveno Italijoje ir todėl jos, kaip ilgalaikio gyventojų statusą turinčio asmens, teisė apsigyventi Italijoje yra išnykusi. Todėl leidimas gyventi pagal *AufenthG* 38a straipsnio

1 dalies pirmą sakinį negali būti išduotas. Remiantis *AufenthG* 9a straipsniu leidimas gyventi negali būti išduotas todėl, kad apeliančės gyvena socialinės tarnybos finansuojamame būste, taigi, neturi deramo būsto.

- 5 Apeliančės nesutinka su tuo ir tvirtina, kad Italijos Respublikos išduotas ilgalaikis leidimas gyventi ES tebegalioja, nes tai yra neterminuotai išduotas leidimas gyventi. Apeliančės teigia gyvenančios būste, už kurį moka Frankfurto prie Maino miesto socialinė tarnyba. Piniginių išmokų iš socialinių institucijų TE negauna, bet turi reguliarių ir nuolatinių pajamų dirbdama pagal dvi darbo sutartis. Jeigu jai būtų išduotas leidimas gyventi, ji galėtų ne tik pretenduoti į socialinį būstą, bet gautų ir vaiko išlaikymo išmoką; tai leistų jai rasti būstą laisvoje rinkoje.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 6 Skundas gali būti patenkintas tik tuo atveju, jeigu TE priklauso ilgalaikio gyventojų statusą turinčio asmens teisė į leidimo gyventi pratęsimą neatsizvelgiant į tai, ar faktinės aplinkybės vertinančios teismo instancijos paskutinio posėdžio metu ji dar turėjo ilgalaikio gyventojų statusą Italijoje, arba jeigu kita apeliacinio proceso šalis buvo neteisi patikrindama, ar Italijoje išduotas ilgalaikis leidimas gyventi tebegalioja, ir nustatydamas, kad taip nėra (pirmasis ir antrasis klausimai), o lemiamą reikšmę turinčia sprendimo data laikydama faktines aplinkybes vertinančios paskutinės teismo instancijos sprendimo datą. Jeigu Teisingumo Teismas į pirmąjį ir antrąjį klausimus atsakytų neigiamai, reikia išsiaiškinti, ar apeliančės privalo įrodyti, kad TE statusas Italijoje nėra išnykęs (trečiasis klausimas), ir ar nacionaliniai teismai turi teisę patikrinti, ar galioja pirmosios valstybės narės neterminuotai išduotas leidimas gyventi. Galiausiai reikia išsiaiškinti, ar apeliančių atžvilgiu galima remtis tuo, kad jos nepateikė deramo būsto įrodymų, nors Vokietija nepasinaudojo Direktyvos 2003/109/EB (toliau – Direktyva 2003/109) 15 straipsnio 4 dalies antroje pastraipoje numatytu įgaliojimu (ketvirtasis klausimas).
- 7 Pagal *AufenthG* 38a straipsnio 1 dalies pirmą sakinį reikalaujama, kad užsienietis kitoje valstybėje narėje turėtų ilgalaikio gyventojų statusą. Įpareigojimu grindžiamų reikalavimų atveju lemiamą reikšmę turinčios faktinės ir teisinės padėties momentas iš principo yra faktinės aplinkybės vertinančios teismo instancijos paskutinis posėdis. Jeigu pateikiamas kitos valstybės narės ilgalaikis leidimas gyventi ES (kaip nagrinėjamu atveju – Italijos išduotas neterminuotai galiojantis leidimas gyventi), toliau keliaujantis ilgalaikio gyventojų statusą turintis asmuo iš principo atitinka visas formalias sąlygas leidimui gyventi gauti pagal Direktyvos 2003/109 19 straipsnio 2 dalį arba Vokietijoje pagal *AufenthG* 38a straipsnį. Užsieniečių reikalų tarnyba neturi teisės tikrinti, ar buvo įvykdytos sąlygos leidimui gauti kilmės valstybėje (šiuo atveju – Italijoje), nes tai prieštarauja Sąjungos teisėje įtvirtintam abipusio administracinių valdžios institucijų sprendimų pripažinimo principui. Todėl užsienietis iš principo įvykdo savo pareigą bendradarbiauti, jeigu keliavimo toliau ir apsigyvenimo antroje valstybėje narėje atveju pagal Direktyvos 2003/109 15 straipsnio 4 dalį, siejamą

su 8 straipsniu, įrodo, kad keliaudamas toliau turėjo ilgalaikio gyventojų leidimą gyventi (Direktyvos 2003/109 8 straipsnio 2 dalis).

- 8 Šias sąlygas TE neabejotinai atitiko.
- 9 Kadangi TE tuo tarpu ilgiau nei 6 metus gyvena nebe Italijoje, o Vokietijoje, kyla klausimas, ar, bėgant laikui, TE faktinė ir teisinė padėtis pasikeitė jos nenaudai ir ar kita apeliacinio proceso šalis – nežinodama, kaip Italijoje reglamentuojamas ilgalaikio leidimo gyventi pasibaigimas – turi teisę, gavusi prašymą pratęsti leidimą gyventi, pagal Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 4 dalį manyti, kad neterminuotai išduotas ilgalaikis leidimas gyventi Italijoje yra pasibaigęs, dėl ko užsienietis netenka jam priklausiusių teisių, o tai reiškia, kad reikšminga sprendimo data reikia laikyti ne keliavimo toliau momentą, o administracinės institucijos arba teismo sprendimo datą.
- 10 Kolegija mano, kad ilgalaikio gyventojų statuso išnykimo pirmojoje valstybėje narėje klausimą reikia aiškiai atskirti nuo teisės į toliau keliaujančio ilgalaikio gyventojų statuso pratęsimą klausimo. Jeigu trečiosios valstybės pilietis keliavimo toliau ir prašymo išduoti leidimą gyventi pagal Direktyvos 2003/109 14 ir paskesnius straipsnius momentu neabejotinai turi ilgalaikio gyventojų statusą, sprendžiant klausimą, ar jis turi teisę į turimo leidimo gyventi pratęsimą, svarbu tik tai, ar įvykdytos Direktyvos 2003/109 14 ir paskesnių straipsnių sąlygos, bet ne tai, ar jo statusas pirmojoje valstybėje narėje tebegalioja. Sprendžiant klausimą, ar jis turi ilgalaikio gyventojų statusą, lemiamą reikšmę turinti sprendimo data yra keliavimo toliau ir (pirmojo) prašymo išduoti leidimą gyventi antrojoje valstybėje narėje momentas, o ne – prašymo pratęsti leidimą gyventi atveju – paskutinio administracinės valdžios institucijos arba teismo sprendimo data. Antraip terminuotas toliau keliaujančio ilgalaikio gyventojų statuso pratęsimas būtų įmanomas tik šešerių metų laikotarpiu, o tai iš Direktyvos 2003/109 neišplaukia. Veikiau Direktyvos 2003/109 19 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad, jei įvykdytos 14, 15 ir 16 straipsniuose nurodytos sąlygos, antroji valstybė narė – atsižvelgdama į 17 ir 18 straipsnių nuostatas, susijusias su viešąja tvarka, visuomenės saugumu ir visuomenės sveikata, – ilgalaikiam gyventojui išduoda pratęsimą leidimą gyventi. Pasibaigus šio leidimo gyventi galiojimo laikui, jis gali būti pratęstas, pateikus, jei to reikalaujama, prašymą. Antroji valstybė praneša apie savo sprendimą pirmajai valstybei nari. Direktyvos 2003/109 17 ir 18 straipsnių sąlygos nagrinėjamu atveju nėra kliūtis pratęsti leidimą gyventi.
- 11 Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 1 dalyje nustatytų leidimo neišdavimo pagrindų TE neatitinka. Kadangi Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 6 dalyje numatytas ilgalaikio gyventojų leidimo gyventi pratęsimas, manytina, kad pirmojoje valstybėje narėje leidimai gyventi gali būti tam tikram laikui pratęsimi kelis kartus, kol trečiosios šalies pilietis įgyja ilgalaikio gyventojų statusą. Iš Direktyvos 2003/109 taip pat nematyti, kad keliavimo toliau į kitą valstybę narę atveju tai turėtų vertinama kitaip – kaip ir prielaidos, kad terminuotas pratęsimas įmanomas tik 6 metų laikotarpiu, nustatytu Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 4 dalies antroje pastraipoje. Tai patvirtina ir direktyvos 22 konstatuojamoji dalis.

Taigi svarbu tai, ar terminuotas ilgalaikio gyventojų leidimas gyventi gali būti pratęstas neatsižvelgiant į Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 4 dalies antroje pastraipoje numatytą laikotarpį.

- 12 Jeigu į pirmąjį ir antrąjį prejudicinius klausimus būtų atsakyta neigiamai, kolegija, užduodama trečiąjį prejudicinį klausimą, mano, kad neterminuotam laikui išduotą ilgalaikio gyventojų leidimą turinčio trečiosios šalies piliečio pareigos bendradarbiauti būtų viršytos, jeigu iš jo būtų reikalaujama įrodyti, kad jam neterminuotam laikui išduotas leidimas gyventi nėra pasibaigęs. Tokių pareigų bendradarbiauti neišplaukia ir iš Direktyvos 2003/109.
- 13 Be to, atsižvelgiant į valstybių narių abipusio pasitikėjimo principą, kyla klausimas, ar nacionalinės institucijos ir teismai turi teisę patikrinti, ar pirmosios valstybės narės neterminuotam laikui išduotas leidimas gyventi yra galiojantis. Sąjungos teisė remiasi pamatine prielaida, pagal kurią kiekviena valstybė narė dalijasi su kitomis valstybėmis narėmis daugeliu bendrų vertybių, kuriomis, kaip nurodyta ESS 2 straipsnyje, pagrįsta Sąjunga, ir pripažįsta, kad kitos valstybės narės su ja jomis dalijasi. Ši prielaida suponuoja ir pateisina valstybių narių tarpusavio pasitikėjimą pripažįstant šias vertybes, taigi ir laikantis Sąjungos, kuri jas įgyvendina, teisės (žr. 2019 m. kovo 19 d. Teisingumo Teismo Sprendimo *Ibrahim ir kt.*, C-297/17, 83 punktą). Valstybių narių tarpusavio pasitikėjimo principui Sąjungos teisėje tenka esminė svarba, nes jis leidžia sukurti ir išlaikyti erdvę be vidaus sienų. Kalbant konkrečiai, tarpusavio pasitikėjimo principas, be kita ko, reikalauja, kad, kiek tai susiję su laisvės, saugumo ir teisingumo erdve, kiekviena valstybė pripažintų, jog, išskyrus atvejus, kai yra išimtinių aplinkybių, visos kitos valstybės narės paisys Sąjungos teisės ir ypač šios teisės pripažintų pagrindinių teisių (žr. 2019 m. kovo 19 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Ibrahim ir kt.*, C-297/17, 84 punktą; 2019 m. kovo 19 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-163/17 80 punktą).
- 14 Ketvirtuoju prejudiciniu klausimu kolegija siekia išsiaiškinti, ar toliau keliaujančio ilgalaikio gyventojų statusą turinčio asmens atžvilgiu galima remtis tuo, kad jis nepateikė deramo būsto įrodymų, jeigu – kaip nagrinėjamu atveju – antroji valstybė narė į nacionalinę teisę neperkėlė Direktyvos 2003/109 15 straipsnio 4 dalies antros pastraipos, o nukreipimas į socialinį būstą įvyko tik todėl, kad ilgalaikiam gyventojui tol, kol jis neturi leidimo gyventi pagal nacionalinę teisę (*AufenthG* 38a straipsnį), nepriklauso teisė pretenduoti į socialinį būstą ir vaiko išlaikymo išmoka. Be to, teisė į socialinį būstą pagal nacionalinę teisę nebūtų kliūtis pragyvenimo garantijai, kurios reikalaujama. Pagal *AufenthG* 2 straipsnio 4 dalį, taikant bendrąsias sąlygas deramo būsto sąlygos nebereikalaujama, nes pakanka, kad būsto ieškantis asmuo yra apgyvendintas valstybės finansuojamame socialiniame būste.